

OLIV TA'LIMDA KADRLAR TAYYORLASH RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING AYRIM DOLZARB MASALALARI

Raxmanov Raxmanbergan Abdullayevich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti To'rtko'l fakulteti dekani

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada oliy ta'limda kadrlar tayyorlash raqobatbardoshligini oshirishning ayrim dolzarb masalalari va ularning o'ziga xosligi tahlil qilingan. maqola yakunida muallifning shaxsiy qarash va xxulosalari ham keltirilib o'tilgan.

***Kalit so'zlar:** oliy ta'lim, raqobatdoshlik, standart, shaxsiy rivojlanish, kadr, kadrlar siyosati.*

SOME IMPORTANT ISSUES OF INCREASING THE COMPETITIVENESS OF STAFF TRAINING IN HIGHER EDUCATION

Rakhmanov Rakhmanbergan Abdullayevich-

Dean of the Faculty of Tortkol, Tashkent State University of Economics

ABSTRACT

This article analyzes some topical issues of increasing the competitiveness of personnel training in higher education and their specificities. at the end of the article, the personal views and conclusions of the author are also given.

***Keywords:** higher education, competitiveness, standard, personal development, personnel, personnel policy.*

KIRISH

Oliy ta'limda yuqori sifatli va raqobatbardosh ta'lim xizmatlarini ko'rsatish eng avvalo xalq ta'limi tizimini tizimli ravishda o'rganishni taqazo qiladigan muhim bir masaladir. Bu o'z navbatida ijtimoiy xizmatlarning tarkibiy qismi sifatida ta'lim xizmatlarini ko'rsatish jarayonlarini rejalashtirishni o'z ichiga oladi. Ya'ni:

oliy ta'limning ta'lim xizmatlarining milliy va mintaqaviy bozorlari, shuningdek, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi bozorining marketing tadqiqotlari kompleksini o'tkazish;

yuqori malakali mutaxassislar tayyorlashning eng talabchan va ustuvor yo'nalishlarini tushunish uchun milliy va mintaqaviy mehnat bozorlarini o'rganish;

respublika va ayrim hududlardagi ish beruvchilarning oliy o'quv yurtlarida bitiruvchilarni tayyorlash sifati va natijalaridan qoniqish darajasini o'rganish;

an'anaviy mutaxassisliklarni moslashtirish, takomillashtirish va milliy va mintaqaviy iqtisodiyot talab qiladigan yangi mutaxassisliklarni joriy etish.

Oliy ta'limning yuqori sifatli va raqobatbardosh ta'lim xizmatlarini ko'rsatish jarayonlari sxemasining navbatdagi muhim tarkibiy qismi universitet tomonidan ta'lim xizmatlarini ko'rsatish jarayonlarini loyihalash bilan bog'liq bo'lgan komponent hisoblanadi.

METODOLOGIYA

O'quv dasturlarini ishlab chiqish amaldagi ta'lim standartlari talablarini inobatga olgan holda va hududiy ish beruvchilarning talablarini inobatga olgan holda tanlangan ta'lim mutaxassisliklari asosida amalga sohiriladi. Ta'lim xizmatlarini ko'rsatish uchun uslubiy, kadrlar va dasturiy ta'minotni ishlab chiqish, masalan, talabalar uchun darslarni rejalashtirish va boshqalar shular jumlasidandir.

Oliy ta'limda xizmatlar paketini taklif qilish eng avvalo, hamkor korxonalarining keyingi amaliyot o'tashlari uchun belgilangan mezonlari, kutubxona fondiga kiritish uchun asosiy va asosiy o'quv adabiyotlarini nashr qiluvchi xodimlar va o'qituvchilarni qayta tayyorlashga yo'naltirilgan turli o'quv markazlari; talab qilinadigan o'quv jihozlarini etkazib beruvchilar va nihoyat, amalga oshirilayotgan o'quv dasturlarida o'qish uchun ariza beruvchilarning turli guruhlarini tanlashga bog'liq bo'lgan muhim bir masaladir. Ushbu komponent sxemaning bir qismi sifatida universitetda bevosita ta'lim jarayonlarini oqilona tashkil etishni va ularni oliy ta'limda ta'lim xizmatlarini ko'rsatish uchun mo'ljallangan jarayonlarni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan barcha zarur resurslar bilan ta'minlashni taqazo qiladi. Oliy ta'limning yuqori sifatli va raqobatbardosh ta'lim xizmatlarini ko'rsatish jarayonlari sxemasining navbatdagi tarkibiy qismi "Universitetning asosiy infratuzilma ob'ektlarini modellashtirish va boshqarish" etarli darajada ta'lim tizimini yaratishga qaratilgan jarayonlar majmuasini amalga oshirish bilan bog'liq. Ta'lim xizmatlaridan foydalanish jarayonlarini qulay va uzluksiz amalga oshiradigan universitetning zarur infratuzilma majmuasi bu jarayonda muhim ahamiyatga ega. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, universitetning infratuzilma kompleksi qanchalik rivojlangan va rang-barang bo'lsa, talabalarning oliy ta'lim muassasalarining ta'lim xizmatlarini iste'mol qilishdan qoniqish darajasi shunchalik yuqori bo'ladi va talabalarning kompetensiyalarini shakllantirish jarayoni shunchalik tizimli bo'ladi.

Oliy ta'limning yuqori sifatli va raqobatbardosh ta'lim xizmatlarini ko'rsatish jarayonlarining yakuniy tarkibiy qismi bevosita "Oliy ta'limning ta'lim xizmatlarini ko'rsatish" komponenti bo'lib, uning doirasida asosiy ta'lim va ta'lim jarayonlari amalga oshiriladi, talabalar tomonidan universitetda bo'lishning rejalashtirilgan

natijalariga erishish bilan yakunlanadi. Bundan tashqari, maqsadli auditoriyaning fikr-mulohazalari orqali universitetning o'quv va ta'lim jarayonlarini reinjining qilishning zarurati va asosiy yo'nalishi aniqlanadi. Yuqori sifatli va raqobatbardosh ta'lim xizmatlarini ko'rsatish jarayonlari sxemasi tarkibiy qismlarining taqdim etilgan tarkibiy tuzilishi bizga oliy ta'limning ta'lim xizmatlarini ko'rsatish jarayonlarining quyidagi xususiyatlari va natijalarini belgilash imkonini beradi. Oliy ta'limning yuqori sifatli va raqobatbardosh ta'lim xizmatlarini ko'rsatish jarayonlarining xususiyatlari:

- o'rganilayotgan jarayonlarning asosiy yo'nalishi zamonaviy iqtisodiyot sharoitida kasbiy mahoratga qo'yiladigan talablar darajasini sezilarli darajada oshiradigan intellektual resurslarni takror ishlab chiqarishni ta'minlashga qaratilgan. universitet ishchilari va xizmatchilari;

- oliy ta'limning ta'lim xizmatlari iste'molchilarini tashqi va ichki iste'molchilarga taqsimlashni tizimli ravishda amalga oshirish, bu universitetlarga ta'lim dasturlarining turli yo'nalishlari, mazmuni va sifat darajalarini modellashtirish imkonini beradi, bu esa, o'z navbatida, sifatni baholash jarayonlarini muqarrar qiladi. ekspert-tahliliy tadqiqotlar asosida universitetdan tashqarida o'tkaziladigan ta'lim xizmatlari, shu jumladan baholash;

- tayyorlanayotgan mutaxassislarining raqobatbardoshligi, malakasi va vatanparvarlik darajasini oshirish uchun universitetda ta'lim, tarbiyaviy va tarbiyaviy funksiyalarni keyinchalik integratsiya qilish va bir vaqtda amalga oshirish uchun oliy ta'limda ko'rsatiladigan barcha ta'lim xizmatlarining ko'p funksiyaliligini ta'minlash;

- mamlakatimiz va dunyoning zamonaviy universitetlari tomonidan amalga oshirilayotgan ta'lim va ta'lim faoliyatini amalga oshirishga ijtimoiy yo'naltirilgan yondashuv bilan bog'liq bo'lgan individual iste'molchilarning afzalliklariga emas, balki oliy ta'limning ta'lim xizmatlari iste'molchilarining muayyan guruhlariga strategik e'tibor berish;

- zamonaviy jamiyatda ta'lim oliy ta'limning ta'lim xizmatlarini iste'mol qilishning natijaviy tomoni sifatida qabul qilinadi, universitet esa ma'lum darajada ta'limni shakllantirishda hal qiluvchi, ammo asosiy rol o'ynamaydi.

TAHLIL

Ta'lim xizmatlarini ko'rsatish jarayonida talabalarning tashqi ijtimoiy-iqtisodiy muhit bilan yuqori sifatli o'zaro aloqalarini ta'minlashga katta e'tibor qaratilmoqda, bu universitet ta'lim dasturlari mazmunida o'z aksini topadi; -

Oliy ta'lim muassasalarining ta'lim xizmatlarini ko'rsatish davrining sezilarli davomiyligi, bu universitetning ta'lim dasturlarini amalga oshirishning to'liq tsiklini

o'zgaruvchan va beqaror qiladi, bu davlat ta'lim standartlarida mumkin bo'lgan o'zgarishlar sharoitida o'qituvchilar tarkibi va xodimlar, me'yoriy-huquqiy baza, uslubiy va axborot ta'minoti, maqsadli auditoriyani universitet infratuzilma majmuasini shakllantirish darajasiga yuqori talablar qo'yishga majbur qiladi, universitet oliy ta'limda amalga oshirilayotgan barcha o'zgarishlarni hisobga olishni ta'minlaydi.

Yuqorida ta'kidlanganidek, oliy ta'lim muassasalarining ta'lim xizmatlarini ko'rsatishning o'ziga xos xususiyati bu xizmatlarning chuqur ijtimoiy-iqtisodiy yo'naltirilganligi bilan bog'liq. Bundan tashqari, davlat, biznes va jamiyat hayotidagi barcha ilg'or va yangilarning dirijyori sifatida qaraladigan oliy ta'lim sohasi ko'pincha konservativ asosga ega. Bu yerda oliy ta'limning konservatizmi ostida tanlovni, shuningdek, ta'lim xizmatlari sohasidagi eng yaxshi xorijiy va mahalliy an'analarni, tajribalarni ehtiyotkorlik bilan saqlashni tushunish kerak. Shuningdek, xizmat ko'rsatish korxonalarini sifatida universitetlar o'rtasidagi raqobat jarayonlarining o'ziga xos xususiyati mavjud va namoyon bo'ladi. Qoidaga ko'ra, barcha yetakchi universitetlar oliy ta'lim sohasida ko'p yillik faoliyat davomida shakllangan va maqsadli auditoriya uchun jozibador bo'lgan o'ziga xos tarixga ega bo'lgan an'analarga ega. Ko'pgina universitetlar o'zlarining ta'lim xizmatlarining qo'shimcha reklamasiga muhtoj emaslar va amalga oshirmaydilar va bu universitetlar o'zlarining imidjini ehtiyotkorlik bilan himoya qiladilar, chunki universitetlar maqomida jamoatchilik tomonidan yomon yoki yaxshi tomonga o'zgarishi mumkin bo'lgan o'zgarishlar e'tibordan chetda qolmaydi. Nihoyat, rejalashtirilgan iqtisodiyot hukmron bo'lgan mamlakatda universitetning joriy va kelajakdagi raqobatbardosh mavqeini doimiy iqtisodiy va marketing baholashini o'tkazishning hojati yo'q edi, chunki umumiy davlat rejalashtirish har bir aniq universitetning o'rni va rolini belgilaydi va belgilaydi. mamlakatdagi oliy ta'lim tizimining elementidir.

Keyinchalik, biznes yuritishning o'zgargan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlari xizmat ko'rsatish korxonalarini sifatida universitetlar oldiga yangi maqsad va vazifalarni qo'ydi va universitetlar o'z ta'lim rejalarini amalga oshirishda ancha erkinlikka ega bo'ldi. Natijada bugungi kunda "xizmat ko'rsatish sohasi korxonasi sifatida universitetning raqobatbardoshligi" atamasining mohiyatini aniqlashga yagona kontseptual yondashuv mavjud emas. Ushbu holat jahon va mamlakatimizdagi zamonaviy ta'lim bozori muhitiga nisbatan universitetning ta'lim faoliyatini tahlil qilish, baholash, tartibga solishning oqilona uslubiy yondashuvlarini ishlab chiqishni sezilarli darajada murakkablashtiradi. Raqobatbardoshlik tushunchasini o'rganar ekan, V. N. Romanov ushbu atamaning quyidagi muhim ta'rifini belgilaydi: "...raqobatbardoshlik deganda

tovarlarning milliy yoki mintaqaviy muvaffaqiyatini belgilovchi iste'molchi, shuningdek narx (qiymat) xususiyatlari majmuasi tushunilishi kerak. bozorlar". Yana bir muallif Ambartsumov A.A. ham xuddi shunday pozitsiyaga amal qiladi: "...raqobatbardoshlik – bu tovarlarning turli xil iste'mol xususiyatlarining yig'indisi bo'lib, ularning o'xshash boshqa tovarlardan farqini belgilaydi". O'z navbatida, A. V. Busigin quyidagilarni ta'kidlaydi: «...turli xil mahsulotlarni ishlab chiqishda boshqa korxonalarining o'xshash mahsulotlarining zamonaviy hayot davrlarining mumkin bo'lgan o'zaro bog'liqligini hisobga olish kerak». Ushbu ta'riflarda raqobatbardoshlik tushunchasi mahsulot xususiyatlarining yig'indisi sifatida taqdim etilgan, shu bilan birga bu ta'riflar bugungi kunda iste'molchilarni narx-sifat nisbatining mumkin bo'lgan darajasiga ko'proq qiziqtirayotganini tushunish bilan bog'liq bo'lgan jihatlarni hisobga olmaydi. "Narx - sifat" nisbatining mumkin bo'lgan darajasi eng ko'p qiziqish uyg'otadi. Ushbu pozitsiyalardan zamonaviy mahsulot bozorlariga, shu jumladan oliy ta'limning ta'lim xizmatlari bozoriga nisbatan quyidagi ta'rifni qo'llash muhimdir: raqobatbardoshlik darajasi - bu tovarlarning sifat ko'rsatkichlari va ular bilan bog'liq xarajatlarning sezilarli darajada yuqori nisbati. uni sotib olish va iste'mol qilish bilan raqobatchilar bilan solishtirganda, bozor talablariga, bozorning muayyan segmentlariga mos keladi. Raqobatbardosh tovarlarni, xizmatlarni hisobga olish kerak, ular uchun ma'lum bir xarajat birligiga kumulatit foydali ta'sir darajasi boshqalarga qaraganda ancha yuqori va tovarlar, xizmatlarning hech bir xususiyatining qiymati maqsadli iste'molchilar uchun nomaqbul deb hisoblanmaydi.

XULOSA

Yuqorida aytilganlarni hisobga olgan holda, raqobatbardoshlik ko'p qirrali tushuncha bo'lib, tovarlarning ma'lum bir bozor sharoitlariga, shuningdek, sifat, iqtisodiy, estetik, tijorat xususiyatlari bo'yicha maqsadli iste'molchilarning o'ziga xos talablariga muvofiqligini anglatadi. tovarlarni sotish uchun texnik va boshqa shartlar shartlari (narx, tarqatish kanallari). , etkazib berish muddati, reklama, sotishdan keyingi xizmat ko'rsatish). Bundan tashqari, tovarlar yoki xizmatlarning raqobatbardoshligini ta'minlashning muhim va talab qilinadigan tarkibiy qismi, universitetlar misolida, oliy ta'lim muassasalarining ta'lim xizmatlarini iste'mol qilish davriga nisbatan iste'molchilar xarajatlari darajasidir. Raqobatbardoshlik kontseptsiyasini maqsadli bozorlarda tovarlar, xizmatlarni sotishning ustuvor omili yoki ichki maqsadli bozorning ma'lum bir qismini ushlab turish qobiliyati sifatida hisobga olgan holda, raqobatbardoshlikning to'rtta o'zaro bog'liq darajasini ajratib ko'rsatish kerak. Bu yerda birinchi daraja ko'rib chiqilayotgan tovarlar, xizmatlarning

---

raqobatbardoshlik darajasi, keyin ikkinchi daraja - korxonaning raqobatbardoshlik darajasi, uchinchi daraja - raqobatbardoshlik darajasi yotadi.

REFERENCES

1. Миронова, Н. В. Дифференцированный подход к маркетингу услуг [Электронный ресурс] / СтратаСтат. - Режим доступа: http://www.stratastat.ru/article_05. - Загл. с экрана.
2. Панкрухин, А. П. Маркетинг образовательных услуг: методология, теория и практика [Электронный ресурс] // www.marketing.spb.ru/lib-special/branch/mou/index.htm.
3. Песоцкая, Е. В. Маркетинг услуг [Текст]. / Е. В. Песоцкая - СПб.: Питер, 2000. -С. 26